

dočekalo i 12-16 beba. Jednog dana na taj odjel je upala grupa četnika i počela se uživljavati na toj nejači. Golim rukama su djeci lomili kičme, vratove, čupali noge i ruke«. Sijaset je ovakvih iskaza i svjedočenja koje nikoga ne mogu ostaviti ravnodušnim, pogotovo Bošnjake. Sliku o stravičnim događajima, Salihović upotpunjuje poglavljima: Djeca vojnici, Djeca logoraši, Silovanja i Djeca bez roditelja.

Sticajem okolnosti, u tom periodu od 1992. do 1995. godine, mnoga djeca su sudjelovala u ratu.

Međutim, oni nisu bili vojnici koji su se dobrovoljno prijavili ili bili prisilno mobilizirani, što nije bilo slučaj na ovim područjima, nego su se oni, ta djeca, iz nužde prijavljivala i to mahom zbog hrane. Naime, odlazakom na položaj ili u akciju, oni su osiguravali minimalnu količinu hrane, koju su često dijelili sa svojom porodicom. Registrirano je 126 stradale djece vojnika. Da su zločinci znali šta rade, svjedoče i brojna silovanja kojima su Srbi svjesno atakirali na bošnjačke porodice. Istraživačka komisija Evropske unije nalazi da su vojnici vojske bosanskih Srba silovali 20.000 žena, a samo Medica u Zenici je registrirala 28.000 slučajeva silovanja. Posljedice toga su dalekosežne i dalekotrajne. S te strane smo kao društvo suočeni s nizom problema.

Knjiga Pokidani pupoljci Podrinja Mustafe Salihovića neminovno otvara naše rane, osvježava sjećanje na stradanje Bošnjaka i upućuje na angažman svakog od nas.

Selman SELHANOVIĆ

KNJIGA O TEŠANJSKOJ ULEMI

Almir Fatić: Tešanjaska oaza islamske duhovnosti (Pregled islamske duhovnosti tešanskog kraja) Planjax, Tešanj, 2005., 206. str.

Autor koji pretendira da u svojoj knjizi da pregled duhovnosti jednoga kraja postavio je pred sebe ogroman zadatak. Je li ga svjestan? To je projekt koji zahtijeva ozbiljnost, upućenost,

predanost i spremnost da na njemu istraje. Almir Fatić je mlad čovjek i odvažio se da napiše ovakvo djelo.

Prije agresije su Općina Tešanj i rahmetli dr. Adem Handžić okupili tim historičara da se napiše monografija Tešnja. Taj projekt nije realiziran. Ne mogavši čekati da se nešto nekad i dogodi, pojedinci, među koje se ovim djelom upisao i Almir Fatić, prihvatili su se posla da se naša prošlost studiozno prouči i naučno valorizira i publicira. Upuštanjem u ovaj projekt, Almir Fatić je pokazao izuzetnu odvažnost, hrabrost, pa i intelektualnu aroganciju. Na toj odvažnosti mu treba čestitati. Rijetko se bavimo sobom. U nedostatku vlastite hrabrosti, primjetno je da se u islamistici bavimo pukim prevođenjem. I nisu u pitanju samo islamski klasični autori, već i savremeni. U tim knjigama nema promišljanja sebe i vlastite prošlosti i sadašnjosti, već su to tuđi problemi. Globalna vizija nadilazi lokalnu, vlastitu. Narodi, njihove posebnosti i doprinosi općoj ljudskoj kulturi bivaju potisnuti. Tako zagledani u visine i zemaljske daljine, u probleme Palestine, Saudije, Afganistana i drugih zemalja, naprosto ne vidimo svoju stvarnost, svoju zbilju.

Ova knjiga nas vraća nama. Ona govori o našem islamskom identitetu. Bošnjaci u Osmankoj carevini, a i kasnije nisu bili puki prenosioci islama. Ova knjiga se, imenima znamenitih alima raznih profila i kroz islamsko-obrazovne institucije na području Tešnja, bavi islamskom horizontalom, ali i vertikalom. Ona nam govori o vlastitom doprinosu ukupnom islamskom kulturnom naslijeđu, u kome su i Bošnjaci Tešnjaci dali svoj doprinos. Almir Fatić je, dok je ovu knjigu pisao, istraživao svoje duhovne korijene. On se bavi ulemom svoga kraja, on je ponosan na kadije, imame, muderrise, muftije koji su djelovali, radili i podučavali u tešanjskom kraju. Ovom knjigom, esnafski, ali i kao savjesni musliman govori o časti, znanju, dignitetu uleme toga kraja. Kako je napisao, on je nudi intelektualnim krugovima, ali i običnim ljudima, vjernicima, koji se s ovom knjigom imaju priliku upoznati sa svojom ulemom.

Mi danas živimo u vremenu kad se traže rješenja uleme iz nekih arapskih i drugih država, kad fetve muftija iz muslimanskog

svijeta imaju težinu i sl., kad se tuđe prihvata, a naše problematizira, kad se vlastito potire, a tuđe cijeni. Fatić ne prihvata takav diskurs. Muslimani tešanjškoga kraja, a taj kraj treba shvatiti samo kao jedan primjer u BiH, imali su svoju ulemu, svoje islamske institucije.

Autor je dao i katalog orijentanih rukopisa Opće biblioteke u Tešnju i biblioteke Mesuda ef. Smailbegovića. Svaki istraživač naših orijentalnih rukopisa zna za vrijednost ovih kataloga. Tešanj spada u rijetke gradove u BiH čije je rukopisno blago na orijentalnim jezicima predstavljeno na ovakav način i dostupno istraživačima. Mnogo je toga blaga u gotovo svim gradovima zatrpano i sklonjeno od javnosti i samo zahvaljujući predanosti i ljubavi istraživača poput Almira Fatića imamo priliku saznati koje su knjige nalazi u pojedinim bibliotekama. Ovu knjigu će koristiti mnogi naučnici u svojim istraživanjima.

Ovi katalogi nam pričaju niz vrijednih informacija. Zastupljeni su svi orijentalni jezici, a to znači da je naša ulema govorila turski, perziski i arapski jezik, da je čitala učene teološke rasprave, sultanske Kanunname, ali i lijepu poeziju na perzijskom jeziku, knjige iz medicine, arapske stilistike. Oni su pratili intelektualna kretanja, ali su bili i njihovi sudionici. Na popisu ovih djela nalazimo i djela naših autora, poput Zbornika fetvi Ahmeda ef., muftije iz Mostara, zatim par djela Hasana Kafije Pruščaka i drugih.

Knjiga nudi i informacije o posljednjem tešanskom muftiji Mesudu ef. Smailbegoviću, naveden je prijevod vakufname gazi Ferhad-bega i prijevod idžazetname Abdulvehaba Ilhamije. O posljednjem tešanskom muftiji Mesudu ef. Smailbegoviću je zabilježen kratki tekst nepoznatog autora u listu Bošnjak iz 1904. godine. Muftija je imao bez sumnje mnogo učenika, ali je jedan odlučio da o njemu nešto napiše. Napisao je pjesmu Na grobu moga učitelja (merhum Mahmudi Mesuda ef. Smailbegovića, muftije tešanskog). Upućeni prepoznaju da je riječ o Musi Čazimu Čatiću. Zahvaljujući njemu, znamo za ovoga cijenjenog muftiju.

Almir Fatić na kraju knjige navodi popis korištene literature: 79 naslova knjiga, 18 časopisa i listova, a treba tu dodati i više od 300

rukopisa koje je naveo u katalogima spomenutih biblioteka. Može mu se zamjeriti što je samo dvije godine pisao ovu knjigu, možda prebrzo donio neke zaključke, nedovoljno iščitao literaturu, ali se ti nedostaci daju pripisati mladalačkom žaru i naglasiti da nije nedostojala naučna metodološka ozbiljnost.

Ovo djelo nije potpuno, iako ima za zadatak da zahvati cjelinu, ali je prvo ove vrste. Istraživanje treba dalje nastaviti, ali će se ova knjiga u tome morati koristiti.

Mustafa HASANI

MONOGRAFIJE SAFETA SARIĆA DOPRINOS BOŠNJAČKOJ KNJIŽEVNOSTI I KULTURI

**Edhem Mulabdić i Osman-Aziz, izdavač:
Univerzitet Džemal Bijedić, Fakultet
humanističkih nauka, Mostar 2003. i 2005.**

Malo je danas na našim prostorima istraživača koji dublje ulaze u suštinu problema. Jer, to je posao koji zahtijeva godine, nekad i decenije mukotrpnog rada, a će malo ko dati u te svrhe. Zbog toga osim nekoliko manjih istraživačkih projekata u našoj bosanskohercegovačkoj, bolje reći bošnjačkoj književnosti, i nemamo značajnijih rezultata. A potreba ima i te kako mnogo i one se osjećaju u svim segmentima života i rada. Istražiti neko vrijeme, kulturne, političke, ekonomske i druge događaje u njemu od izuzetno je važnosti za naraštaje koji dolaze. Da smo temeljitije istraživali našu prošlost ne bi se dešavalo da nam se neke stvari ponavljaju.

Doktor Safet Sarić, profesor Fakulteta humanističkih nauka u Mostaru, znao je za te poteškoće, a ipak se upustio u monumentalni posao: da ukaže na neke ključne pisce naše preporodne književnosti, osvjetli vrijeme i događaje. Objavio je prije nekoliko godina monografiju koja i nije u javnosti izazvala